

Datum: Rijeka, 3. listopada 2022.

Kolegij: Bioetičke dileme u palijativnoj skrbi

Voditelj: doc. dr. sc. Igor Eterović

Katedra: Katedra za javno zdravstvo

Studij: Sveučilišni diplomski studiji - Sestrinstvo - promicanje i zaštita mentalnog zdravlja

Godina studija: 2

Akadska godina: 2022./2023.

IZVEDBENI NASTAVNI PLAN

Podaci o kolegiju (kratak opis kolegija, opće upute, gdje se i u kojem obliku organizira nastava, potreban pribor, upute o pohađanju i pripremi za nastavu, obveze studenata i sl.):

Kolegij *Bioetičke dileme u palijativnoj skrbi* je izborni kolegij na drugoj godini diplomskog stručnog studija Sestrinstvo i izvodi se kroz 15 sati predavanja i 10 sati seminara, ukupno 25 sati nastave i nosi 2,5 ECTS. Kolegij se izvodi u prostorijama Fakulteta zdravstvenih studija u Rijeci.

Usvajanjem nastavnog sadržaja, cilj kolegija *Bioetičke dileme u palijativnoj skrbi*, ostvaruje se u stjecanju znanja i kompetencija za suočavanje s bioetičkim dilemama u palijativnoj skrbi medicinskih sestara i tehničara. Razumijevajući pojmove, definicije i razloge bioetičkih dilema u palijativnoj skrbi, studenti i studentice se osposobljavaju za bioetičku analizu (unutar različitih etičkih teorija) i argumentaciju bioetičkih problema u skrbi za palijativnog pacijenta. Studenti/ice usvajaju i primjenjuju bioetička načela u palijativnoj skrbi na primjerima iz prakse, uočavajući i uvažavajući dinamiku odnosa tehnološkog razvoja i postojećih bioetičkih pitanja, te preispituju nova bioetička pitanja koja ta dinamika otvara. Stečena znanja i kompetencije studenti i studentice testiraju analizirajući bioetičke izazove u kontekstu različitih kulturoloških vrijednosti (pluralističko društvo) i pristupajući istima interdisciplinarno i transdisciplinarno, usvajajući pritom timski utemeljen pristup pacijentu u palijativnoj skrbi.

Kroz 15 odabranih tema predavanja studenti ulaze u sadržaj kolegija. U seminarskom dijelu studenti produbljuju odabranu temu iz područja bioetike u palijativnoj skrbi koju, uz konzultacije s nastavnicom, prezentiraju ostalim kolegama. Svoje istraživanje predstavljeno kroz prezentaciju studenti nadopunjuju dobivenim komentarima i primjedbama i predaju kao seminarski rad u pismenom obliku (obvezno). Na kraju semestra obvezni je završni pismeni ispit.

Sadržaj kolegija:

- Vrijednosti u palijativnoj skrbi
- Kvaliteta života pacijenata u palijativnoj skrbi
- Autonomija i princip ranjivosti u palijativnoj skrbi
- Bioetički principi u palijativnoj skrbi
- Istina u praksi palijativne skrbi
- Informirani pristanak
- Biološki testament
- Bioetičke dileme u pedijatrijskoj palijativnoj skrbi
- Terapiji boli, uzaludni postupci i prestanak liječenja
- Bioetički problemi uslijed fragmentacije zdravstvene skrbi i moralna ozljeda kod zdravstvenih djelatnika
- Bioetičke dileme prepoznavanja palijativnog pacijenta u bolnici
- Distanzija
- Eutanazija
- Palijativne intenzivističke smjernice
- Planiranje skrbi i kompleksni pacijent – bioetička perspektiva

Popis obvezne ispitne literature:

Aramini M., Uvod u bioetiku, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009.
Čović A., Etika i bioetika, Pergamena. Zagreb, 2004.
Frković A., Medicina i bioetika, Pergamena. Zagreb, 2010.

Popis dopunske literature:

Pessini L., Distanzija: do kada produžavati život? Adamić, Rijeka, 2004.
Čifrić I. (ur.): Bioetika. Etička iskušenja znanosti i društva. Zbornik radova. Hrvatsko sociološko društvo/Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta, Zagreb, 1998)
Salihbegović, E., Medicinska praksa i etičko pitanje. Ministarstvo zdravstva. Sarajevo, 2008.
Husted G. L. – Husted J. H., Ethical decision making in nursing. Mosby, St. Louis, 2001.
Seedhouse D., Ethics: the heart of nursing care. Chichester, John Wiley & Sons; 1998.

Nastavni plan:

Popis predavanja (s naslovima i pojašnjenjem):

P1 Vrijednosti u palijativnoj skrbi

Ishodi učenja:

- Razumjeti pojam vrijednosti
- Definirati palijativnu skrb
- Razumjeti mjesto vrijednosti u palijativnoj skrbi
- Objasniti značenje bioetike u palijativi

P2 Kvaliteta života pacijenata u palijativnoj skrbi

Ishodi učenja:

- Razumjeti pojam kvalitete života
- Objasniti ulogu pojma „kvaliteta života“ u palijativnoj praksi
- Objasniti ulogu medicinske sestre u ostvarivanju kvalitete života u palijativnoj skrbi
- Vrijednovati pojam „kvaliteta života“

P3 Autonomija i princip ranjivosti u palijativnoj skrbi

Ishodi učenja:

- Razumjeti pojam autonomije pacijenta
- Razlikovati moralne i zakonske razloge zaštite autonomije pacijenta u medicini
- Analizirati i argumentirati prava pacijenta na samoodređenje u medicinskom odlučivanju

P4 Bioetički principi u palijativnoj skrbi

Ishodi učenja:

- Razumjeti pojam bioetika
- Obrazložiti povijesni kontekst nastanka i razvoja bioetike
- Vrijednovati razloge nastanka bioetičkih dilema u palijativnoj skrbi
- Prepoznati važnost razumijevanja i primjene bioetičkih načela u palijativnoj skrbi

P5 Istina u praksi palijativne skrbi

Ishodi učenja:

- Definirati pojam istine u medicinskoj praksi
- Obrazložiti princip ranjivosti u bioetici
- Razumjeti važnost govorenja istine i autonomije pacijenta
- Identificirati bioetičke dileme kao posljedice ne govorenja istine u palijativnoj praksi

P6 Informirani pristanak u palijativi

Ishodi učenja:

- Objasniti prava pacijenta na informiranost
- Prepoznati važnost suodlučivanja u palijativnoj skrbi za pacijenta
- Razumjeti različite načine dobivanja/odbijanja informiranog pristanka u palijativnoj skrbi
- Kritički promišljati i argumentirati temeljnu važnost informiranja pacijenta za donošenje medicinskih odluka

P7 Biološki testament

Ishodi učenja:

- Razumjeti što znači biološki testament
- Objasniti dileme kod uvođenja biološkog testamenta u praksu
- Definirati i objasniti različita prava pacijenata i načine njihovog ostvarenja u palijativnoj praksi

P8 Bioetičke dileme u pedijatrijskoj palijativnoj skrbi

Ishodi učenja:

- Identificirati bioetičke dileme u pedijatrijskoj palijativnoj praksi
- Objasniti važnost prepoznavanja bioetičkih dilema u liječenju djece
- Analizirati zakonski okviri Zakona o donošenju odluka za liječenje maloljetnih osoba u Hrvatskoj

P9 Terapiji boli, uzaludni postupci i prestanak liječenja

Ishodi učenja:

- Definirati pojam uzaludni postupci u medicini
- Razumjeti kvantitativnu i kvalitativnu domenu uzaludnih postupaka
- Analizirati pravne norme Zakona o zaštiti prava pacijenata na informiranost, pravo na suodlučivanje kao i na odbijanje medicinskih i dijagnostičkih postupaka u palijativi

P10 Bioetički problemi uslijed fragmentacije zdravstvene skrbi i moralna ozljeda kod zdravstvenih djelatnika

Ishodi učenja:

- Razumjeti proces fragmentacije zdravstvene skrbi u sve većoj tehnologizaciji medicine
- Objasniti kada i kako dolazi do bioetičkih dilema uslijed fragmentiranja skrbi u palijativnoj praksi
- Identificirati i objasniti moralnu ozljedu kao zdravstvenih djelatnika povezanu s fragmentacijom skrbi u palijativnoj skrbi za pacijenta

P11 Bioetičke dileme prepoznavanja palijativnog pacijenta u bolnici

Ishodi učenja:

- Razumjeti zašto je važno rano prepoznavanje palijativnog pacijenta u bolnici
- Identificirati probleme prepoznavanja palijativnog pacijenta
- Objasniti načine kako komunicirati s palijativnim pacijentom u posljednjoj godini njegovog života i kako pristupiti rješavanju bioetičkih dilema u tom razdoblju

P12 Distanazija

Ishodi učenja:

- Definirati pojam distanzije
- Analizirati i argumentirati važnost prepoznavanja distanzije u praksi
- Prepoznati i objasniti važnost integracije skrbi pacijenata

P13 Eutanazija

Ishodi učenja:

- Definirati pojam eutanazije
- Objasniti i razumjeti važnost skrbi na kraju života i (*end – of – life care*)
- Analizirati argumente za i protiv eutanazije

P14 Palijativne intenzivističke smjernice

Ishodi učenja:

- Razumjeti palijativne intenzivističke smjernice
- Prepoznati povezanost etike skrbi i smjernica za palijativnu skrb
- Identificirati bioetičke dileme dokumenta

P15 Planiranje skrbi i kompleksni pacijent – bioetička perspektiva

Ishodi učenja:

- Definirati što znači planiranje skrbi za pacijenta
- Analizirati elemente holističkog pristupa osobi pacijenta u planu liječenja i skrbi
- Identificirati

Popis seminara s pojašnjenjem:

- S1 Povijest palijativne skrbi
- S2 Hospicij u Rijeci

S3 Psihološki pristup pacijentu u palijativnoj skrbi
S4 Duhovni pristup pacijentu u palijativnoj skrbi
S5 Socijalni pristup u palijativi
S6 Teški razgovori
S7 Žalovanje u palijativi
S8 Etika u istraživanju palijativne skrbi
S9 Umjetna alimentacija i hidratacija – primjeri iz prakse
S 10 Etika zdravstvene skrbi i mentalno oboljele osobe

Popis vježbi s pojašnjenjem:

/

Obveze studenata:

Redovito pohađanje nastave, obvezna priprema i izlaganje seminarske teme, te obvezno polaganje završnog pismenog ispita.

Ispit (način polaganja ispita, opis pisanog/usmenog/praktičnog dijela ispita, način bodovanja, kriterij ocjenjivanja):

Elementi završne ocjene su sljedeći: Obvezna prezentacija teme i pismeni seminarski rad te obvezni završni pismeni ispit.

Pismeni dio ispita

Ukupan postotak uspješnosti studenata/ica tijekom nastave čini 50 bodova i završni pismeni ispit 50 bodova. Svako pitanje u završnom pismenom ispitu nosi jedan bod. Za prolaz na završnom ispitu potrebno je ostvariti najmanje 50% odnosno 25 bodova.

Broj točnih odgovora	Broj bodova
25	25 (50%)
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37
38	38
39	39
40	40
41	41
42	42

43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50

Usmeni dio ispita

Ostvariti maksimalnih 50 bodova seminarskim radom moguće je na sljedeći način: prezentacija mora sadržavati **uvod** (5 bodova ostvaruje se za: naslov teme, određenje ključnih pojmova, prikaz razrade prezentacije, prikaz ograničenja istraživanja i postavljanjem 2-3 pitanja na koja izlaganje nudi odgovor), **određenje pojmova** (5 bodova ostvaruje se za: definiranje pojmova – jedna ili više definicija, pojašnjenje odabrane definicije, problematičnost definicije – ukoliko postoji, važnost bioetičkog aspekta odabrane teme, interdisciplinarni pristup bioetičkom pitanju), **razradu teme** (5 bodova ostvaruje se za: jasno izraženi bioetički aspekt seminarskog rada, argumente „za“ i „protiv“ određenog bioetičkog promišljanja, prikaz širine bioetičkog interdisciplinarnog propitivanja odabrane teme i postavljanje pitanja koje bioetička rasprava o temi otvara), **zaključak** (5 bodova ostvaruje se za: kratki sažetak izlaganja, podcrtavanje glavnih naglasaka izabrane teme, izvođenje osobnog zaključka na temelju predstavljene prezentacije, kratke odgovore na pitanja uvoda, postavljanje dva pitanja za diskusiju) i **literaturu** (5 bodova se za: 1-3 izvora – 1 bod, 4 izvora – 2 boda, 5 izvora 3 boda, 6 izvora 4 boda i više od 6 izvora 5 bodova), a student/ica poštivati unaprijed određeno **vrijeme** izlaganja (5 bodova ostvaruje se za poštivanje dogovorenog vremena a prelaskom vremena bodovi se umanjuju) (ukupno 30 bodova); seminarski rad: treba imati istu *strukturu* kao i prezentacija i student/ica ga mora **predati u roku** od tjedan dana nakon održanog izlaganja (ukupno 20 bodova).

ČLANAK 42.

Ocjenjivanje unutar Europskog sustava stjecanja i prijenosa bodova

- (1) Uspjeh studenta za svaki predmet izražava se ECTS skalom ocjenjivanja u postocima od 0 do 100 % ocjenskih bodova pri čemu prolazna ocjena ne može biti niža od 50 % ocjenskih bodova.
- (2) Praćenje i ocjenjivanje studenata za svaki predmet (modul) obavlja se tijekom nastave i na završnom ispitu što svaka sastavnica detaljnije utvrđuje svojim pravilnikom i /ili studijskim programom, pri čemu student na pojedinom predmetu tijekom nastave mogu ostvariti od najmanje 50 % do najviše 70 % ocjenskih bodova, dok se preostali postotak ocjenskih bodova od najviše 50% do najmanje 30 % može ostvariti na završnom ispitu.
- (3) student koji su tijekom nastave ostvarili
 - od 0 do 49,9 % ocjenskih bodova od ocjenskih bodova koje je bilo moguće steći tijekom nastave kroz oblike kontinuiranog praćenja i vrednovanja studenta sukladno pravilniku i/ili studijskom programu sastavnice ocjenjuje se ocjenom F (neuspješan), ne mogu steći ECTS bodove i moraju ponovo upisati predmet,
 - 50 i više ocjenskih bodova od bodova koje je bilo moguće steći tijekom nastave kroz oblike kontinuiranog praćenja i vrednovanja studenta sukladno pravilniku i/ili studijskom program sastavnice, mogu pristupiti završnom ispitu.
- (4) Ispitni prag na završnom ispitu ne može biti manji od 50 % uspješno riješenog ispita.
- (5) Konačna ocjena je zbroj postotaka ostvarenog tijekom nastave i postotka ostvarenog na završnom ispitu, a utvrđuje se sukladno članku 43. ovog Pravilnika.

ČLANAK 43.

Ocjenjivanje studenata na temelju konačnog uspjeha

- (1) Ocjenjivanje studenata na temelju konačnog uspjeha obavlja se kako slijedi:
 - Ocjena izvrstan (5) odgovara ocjeni A u skali ECTS-a i postotku uspješnosti od 90 do 100 %
 - Ocjena vrlo dobar (4) odgovara ocjeni B u skali ECTS- a i postotku uspješnosti od 75 do 89,9 %
 - Ocjena dobar (3) odgovara ocjeni C u skali ECTS- a i postotku uspješnosti od 60 do 74,9 %
 - Ocjena dovoljan (2) odgovara ocjeni D u skali ECTS-a i postotku uspješnosti od 50 do 59,9 %
 - Ocjena nedovoljan (1) odgovara ocjeni F u skali ECTS-a i postotku uspješnosti od 0 do 49,9 %.

ČLANAK 46.

Prigovor na ocjenu

- (1) Student koji smatra da je oštećen ocjenjivanjem na završnom ispitu ima pravo u roku 24 sata nakon priopćenja ocjene izjaviti pisani prigovor dekanu odnosno pročelniku odjela. Prigovor mora biti obrazložen.
- (2) Ako prigovor smatra osnovanim dekan odnosno pročelnik odjela će u roku od 24 sata od zaprimanja prigovora imenovati povjerenstvo sastavljeno od tri člana. Nastavnik s čijom ocjenom student nije bio zadovoljan ne može biti predsjednik povjerenstva.
- (3) Pisani ispit ili pisani dio ispita neće se ponoviti pred povjerenstvom, već će ga ono ponovno ocijeniti. Ako je ispit usmeni ili se sastoji i od usmenog dijela provjere znanja dekan odnosno pročelnik odjela će odrediti vrijeme polaganja ispita koji se treba održati što ranije, a ne može biti održan kasnije od tri radna dana po izjavljenom prigovoru.
- (4) Povjerenstvo donosi odluku većinom glasova.

Mogućnost izvođenja nastave na stranom jeziku:

Ne

Ostale napomene (vezane uz kolegij) važne za studente:

Evidencija pohađanja nastave vodi se i za predavanja i za seminare. Prisustvo na predavanjima i na seminarima provodit će se prozivkom na svakom satu. Student/ica može izostati s 30% studijskog programa odnosno maksimalno imati 9 izostanaka s predavanja i/ili seminara u tijeku semestra.

SATNICA IZVOĐENJA NASTAVE (za akademsku 2022./2023. godinu)

Raspored nastave

Datum	Predavanja (vrijeme i mjesto)	Seminari (vrijeme i mjesto)	Vježbe (vrijeme i mjesto)	Nastavnik
12. svibnja 2023.	P1 – P2 Z7 8 – 9h			Dajana Carti
12. svibnja 2023.	P3 - P4 Z7 9 – 10h			Dajana Carti
12. svibnja 2023.	P5 P6 Z7 10 – 11h			Dajana Carti
12. svibnja 2023.	P7 – P8 Z7 11 – 12h			Dajana Carti
12. svibnja 2023.	P9 Z7 12 – 13h			Dajana Carti
12. svibnja 2023.	P10 Z7 13 – 14h			Dajana Carti
13. svibnja 2023.	P11 Z7 12 – 13h			Dajana Carti
13. svibnja 2023.	P12 Z7 13 – 14h			Dajana Carti
13. svibnja 2023.	P13 Z7 14 – 15 h			Dajana Carti

13. svibnja 2023.	P14 Z7 15 – 16h			Dajana Carti
13. svibnja 2023.	P15 Z7 16 – 17h			Dajana Carti
26. svibnja 2023.		S1 Z4 8 – 9h		Dajana Carti
26. svibnja 2023.		S2 Z4 9 – 10h		Dajana Carti
26. svibnja 2023.		S3 Z4 10 – 11h		Dajana Carti
26. svibnja 2023.		S4 Z4 11 – 12h		Dajana Carti
27. svibnja 2023.		S5 Z4 12 – 13h		Dajana Carti
27. svibnja 2023.		S6 Z4 13 – 14h		Dajana Carti
27. svibnja 2023.		S7 – S8 Z4 14 – 15h		Dajana Carti
27. svibnja 2023.		S9 – S10 Z4 15 – 16h		Dajana Carti

Popis predavanja, seminara i vježbi:

P	PREDAVANJA (tema predavanja)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
1	Vrijednosti u palijativnoj skrbi	1	
2	Kvaliteta života pacijenata u palijativnoj skrbi	1	
3	Autonomija i princip ranjivosti u palijativnoj skrbi	1	
4	Bioetički principi u palijativnoj skrbi	1	
5	Istina u praksi palijativne skrbi	1	
6	Informirani pristanak	1	
7	Biološki testament	1	
8	Bioetičke dileme u pedijatrijskoj palijativnoj skrbi	1	
9	Terapiji boli, uzaludni postupci i prestanak liječenja	1	
10	Distanazija	1	
11	Eutanazija	1	
12	Bioetički problemi uslijed fragmentacije zdravstvene skrbi i moralna ozljeda kod zdravstvenih djelatnika	1	
13	Bioetičke dileme prepoznavanja palijativnog pacijenta u bolnici	1	
14	Palijativne intenzivističke smjernice	1	
15	Planiranje skrbi i kompleksni pacijent – bioetička perspektiva	1	
	Ukupan broj sati predavanja	15	

S	SEMINARI (tema seminara)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
1	Povijest palijativne skrbi	1	
2	Hospicij u Rijeci	1	
3	Psihološki pristup pacijentu u palijativnoj skrbi	1	
4	Duhovni pristup pacijentu u palijativnoj skrbi	1	
5	Socijalni pristup u palijativi	1	
6	Teški razgovori	1	
7	Žalovanje u palijativi	1	
8	Etika u istraživanju palijativne skrbi	1	
9	Umjetna alimentacija i hidratacija – primjeri iz prakse	1	
10	Etika zdravstvene skrbi i mentalno oboljele osobe	1	
	Ukupan broj sati seminara	10	

V	VJEŽBE (tema vježbe)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
	Ukupan broj sati vježbi		

ISPITNI TERMINI (završni ispit)	
1.	16.06.2023.
2.	30.06.2023.
3.	11.09.2023.